

Юрій Петрунін

(Москва)

ІНТЕРНЕТ-ПРОЕКТ ВІДРОДЖЕННЯ ВІЗАНТІЇ

Сучасну цивілізацію неможливо уявити без Інтернету. Десятки мільйонів комп'ютерів на всіх континентах об'єднані сьогодні у глобальну комп'ютерну мережу. Освіта, наукові дослідження, бізнес, державне управління, дозвілля – все це зазнало справді революційних перетворень із розвитком інтернет-технологій. По суті, Мережа мереж, як іноді називають Інтернет, стає зримим втіленням передбаченої ще близько ста років тому ноосфери. При цьому необхідно зазначити, що інтернетівська глобалізація не призводить до уніфікації і спрощення культурної і духовної різноманітності. Інтернет створює універсальні технічні і технологічні стандарти, на ґрунті яких кожен народ, кожна особа або група осіб можуть висловити своє світобачення, розвивати власні традиції, вступати у діалог з іншими спільнотами, не втрачаючи своєрідності та унікальності свого творчого «я».

Як відомо, кожен комп'ютер у Мережі має свою унікальну адресу, що вирізняє його серед усіх інших. Вона є набором цифр, між якими ставлять крапку. Адреси дозволяють однозначно ідентифікувати комп'ютер у мережі і налагоджувати взаємодію різних комп'ютерів між собою (наприклад, відправляючи електронну пошту). Однак числовий спосіб адресації вкрай незручний для користувача-людини. Тому практично з самого початку розвитку Інтернету комп'ютерам почали привласнювати зрозумілі для людини імена. Набагато зручніше сказати, що ви сьогодні переглядали новини на www.spa.msu.ru, ніж на 194.67.334.23, або отримали пошту

від petrunin@spa.msu.ru, ніж від набору цифр. Такий (більш пізній) спосіб привласнення імен комп'ютерам отримав назву системи доменних імен.

Доменна система імен є методом призначення імен шляхом покладання на різні групи користувачів відповідальності за підмножини імен. Кожен рівень у цій системі називається доменом. Домени відокремлюються один від одного крапками:

www.msu.ru

www.duma.ru

www.ibm.com

В імені може бути будь-яке число доменів, але більше п'яти трапляється рідко. Система доменних адрес будується за ієрархічним принципом. Однак ієрархія ця не сувора. Фактично немає єдиного кореня всіх доменів Інтернет. З історичних причин існує два види доменів верхнього рівня (тобто розташованих з правого боку імені). У США домени верхнього рівня відображають організаційну структуру і, як правило, мають трьохбуквені імена:

.gov – державні установи

.mil – військові установи

.com – комерційні організації

.org – неприбуткові організації

.edu – навчальні заклади

Пізніше, коли Мережа поширилася поза межі національних кордонів США, з'явилися національні домени типу .de (Німеччина), .gr (Греція), .fr (Франція) та інші. Були зарезервовані домени навіть за країнами, в яких не було (а може, і зараз немає) Інтернету, наприклад .af за Афганістаном. Для СРСР також був виділений домен .su. Після 1991 р., коли республіки Союзу стали суверенними, вони отримали свої власні домени: .ru (Росія), .ua (Україна) і так далі. Проте ліквідувати застарілий домен не так-то просто: поряд з новими доменами залишився і домен .su. У Москві існують організації з доменними іменами, що закінчуються як на .su (наприклад, kiaes.su), так і на .ru (їх більшість).

Отже, Інтернет як ноосферне явище – це не просто відображення існуючих політичних, економічних або будь-яких інших реальностей, а й у певному сенсі автономна сутність, що активно впливає на предметний світ. Втім, якщо у Мережі продовжують існувати

країни, які ми вже не можемо знайти на географічній карті, то чи не можемо ми поставити питання про відтворення країн і культур, які давно загинули у політичному сенсі слова, але продовжують служити як зразком для наслідування, так і предметом вивчення? Чому б не відтворити у Мережі, наприклад, Візантію? Фактично якоюсь мірою вона вже існує в Інтернеті: це і сайти візантиністів, і сервери помісних Православних Церков, і сторінки політичних організацій, що орієнтуються на державні і політичні ідеали ромейської держави тощо. Логічно було б ввести домен верхнього рівня типу .bc (від французького Byzance, оскільки .bz зайнято Белізом, а .by – Білоруссю), якщо використовувати національний принцип поділу, або трилітерний .byz, якщо мати на увазі функціональний принцип доменних імен. На умку автора, більш природнім був би другий підхід, тому що мова йде не про національне відродження, а про відродження іншого роду. До такого домену належали б і навчальні заклади, які вивчають історію і культуру Візантії, і релігійні організації, які виводять з Візантії коріння своєї духовної традиції, і громадські організації, що розвивають політичні, культурні чи інші ідеали Візантії.

Ідея відродження Візантійської імперії вже неодноразово висувалася. Наприклад, у греків вона мала назву «великої ідеї»². Як правило, подібні проекти мали на меті створення якоїсь наддержави у режимі реального часу і в інтересах однієї нації. Зовсім інший зміст закладено у пропонованому проекті: віртуальна Візантія повинна створюватися не за національною ознакою, вона має об'єднати людей, споріднених за духом, а не за кров'ю або державною приналежністю.

Багато у чому Інтернет є самоврядною організацією. Напряму розвитку Інтернету переважно визначає Міжнародне товариство Інтернет (ISOC – Internet Society). Ця професійна організація включає понад 150 юридичних і 6000 фізичних осіб із понад 150 країн. Колективні члени Міжнародного товариства Інтернет – компанії, урядові агенції і різні фонди, які зробили внесок у розвиток Інтернету та інтернет-технологій, а також різні підприємницькі організації, що забезпечують динаміку розвитку Інтернету. Індивідуальні члени товариства – видатні розробники, організатори і дослідники Інтернету.

Міжнародне товариство Інтернет є лідером у вирішенні технологічних і архітектурних питань, пов'язаних із майбутнім Мережі, і головною міжнародною організацією, відповідальною за інфраструктурні стандарти Інтернету. До товариства належить група інженерно-технічної підтримки та рада з архітектури Інтернет (IAB – Internet Architecture Board), яка відповідає за технічне керівництво і орієнтацію Мережі. IAB є групою запрошених осіб, які добровільно виявили бажання взяти участь у його роботі. IAB відповідальна за впровадження нових стандартів, встановлює правила присвоєння номерів тощо. Однак власне присвоєнням нових номерів займаються ті організації, які є правласниками домену.

Головною організацією з привласнення доменних імен є ICANN. Слід зауважити, що розвиток доменних імен відбувається досить динамічно. На початку XXI століття з'явилося кілька нових доменних імен верхнього рівня: .info, .name та інші. Система доменних імен виявилася не лише зручною для користувачів Мережі, а й відкрила можливості для вирішення інших важливих проблем. Так, наприклад, доменне ім'я .name дозволяє захищати інтелектуальні авторські права. Наприкінці 2002 р. відбувся судовий процес, який передав права на сайт salvador.dali.name іспанському Фонду Галлі і Сальвадора Далі, позбавивши таких прав колишнього власника цього сайту американця Леемана-Плюо.

Того ж 2002 року американський Сенат схвалив законопроект, який передбачає створення окремої доменної зони для дітей. Характерно, що ця доменна зона (.kids) має бути другого рівня. Це пояснюється тим, що для реалізації її призначення – забезпечити дитину від порнографії, насильства, расизму, релігійної нетерпимості – контроль над нею повинна здійснювати урядова організація. Отже, щоб забезпечити гарантії уряду США, домен .kids має бути другого рівня, а першого – .us, призначений для США. Таким чином, американці, які завжди дещо зверхньо ставилися до поділу доменних зон по країнах, несподівано виявили корисність такого членування для вирішення певного кола завдань.

Останній випадок показує, що створення у межах Інтернету особливої – «візантійської» – мережі дозволить забезпечити вирішення схожих завдань. Зі сміттевого кошика з дециціями потрібної і корисної інформації, яким на сьогодні є Інтернет, може бути

виділена нехай значно менша за обсягом структура, проте така, що відповідає певним релігійним, моральним і естетичним вимогам. «У головному – єдність, у другорядному – свобода, і в усьому – любов» – слова, що ідеально підходять для мети створення такого віртуального співтовариства.

Очевидно, для реалізації Інтернет-проекту відродження Візантії необхідно створити асоціацію всіх зацікавлених у цій справі представників (навчальних організацій, дослідницьких інститутів, Церкви та ін.), щоб відпрацювати деталі проекту і лобювати його реалізацію у відповідних організаціях. Лише колективний, соборний підхід до проекту дозволить його реалізувати і розвинути. Ми можемо отримати унікальне співтовариство науковців, викладачів, політичних і релігійних діячів, пов'язаних спільною любов'ю до державно-культурного утворення, яке надзвичайно багато залишило всьому людству, дбайливо розвиваючи його традиції в усіх сферах діяльності.

Електронна Візантія – e-Byzant – фантастична утопія? Ні, це, швидше за все, інструмент конструювання соціальної реальності.

¹ Перекладено зі скороченнями з дозволу автора за публікацією: *Петрунін Ю. Ю.* Призрак Царьграда: неразрешимые задачи в русской и европейской культуре. М., 2006. С. 38–43; див. також: *Петрунін Ю.* Возрождение Византии: Интернет-проект // Высшее образование в России. 2002. № 2. С. 116–117; *Петрунін Г. Г.* Ἡ παλιγγενεσία τοῦ Βυζαντίου: ἕνα σχέδιο γιὰ τὸ διαδίκτυο // Ἡ Δράσις μας. Τεύχος 409. 2003. ΜΑΙΟΣ. Σ. 174–175.

² Докладніше див.: *Петруніна О. Є.* «Великая идея» в Греции как политическая программа // Полития. № 4. Зима 2002–2003; *Петруніна О. Є.* «Великая идея» и геополитическая ситуация на Балканах на рубеже XX–XXI веков // Полития. 2003. № 2; та ін.

Володимир Селевко

(Харків)

ПОЛІТИКА ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ У ВІЗАНТІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ ЗА УМОВ КРИЗОВОГО СТАНУ XIII–XV ст.

Щоб досліджувати сьогодні витоки тих чи інших соціальних форм повсякденного існування людини, стереотипів її мислення і поведінки, сучасному гуманітарному знанню необхідно через нові підходи наблизитися до розуміння історичного минулого через життєвий світ індивіда. Склалися два основні підходи до визначення повсякденності. Перший дозволяє досліджувати повсякдення як сферу побутових соціальних дій, понять та інтересів людей, побутовий аспект ментальних процесів; другий – політичну культуру повсякденності, яка означає відповідну реакцію індивідів на об'єктивні соціально-економічні процеси. У цьому випадку надається більше можливостей досліджувати суспільство, яке перебуває на стадії кардинальних змін. Особливо показовою є Візантія XIII–XV ст., яку можна схарактеризувати як цивілізацію, що поступово занепадала внаслідок поєднання глибокої економічної кризи із постійною агресією турок-османів і північних сусідів імперії. Розпад господарства й внутрішня дестабілізація, гостра ідейно-політична боротьба у церкві та панівному класі стали каталізаторами глибинних процесів, що відбувалися у суспільстві й могли вплинути на повсякденний спосіб життя.

У зв'язку з цим важливим є питання про те, які повсякденні практики й моделі поведінки притаманні зазначеній добі. Це питання актуальне і для сучасності з її нестійкістю й непередбачуваністю, і для вивчення історичного досвіду – як саме люди